STRESZCZENIE

Środki zabezpieczające w postaci terapii i terapii uzależnień w Kodeksie karnym z 1997 r.

Problematyka środków zabezpieczających obejmuje nie tylko naukę prawa karnego, ale również nauki pomocnicze, do których w kontekście badań nad środkami zabezpieczającymi wypada zaliczyć: kryminologię, psychiatrię sądową, zajmującą się zaburzeniami psychicznymi występującymi u sprawców czynów zabronionych i psychologię sądową. Wyrażany jest również pogląd, że stosowanie środków zabezpieczających nie jest wymogiem prawa karnego, a raczej wymogiem polityki kryminalnej, poszukującej efektywnych środków prewencji przestępczości.

Z dniem 1 lipca 2015 r. ustawodawca rozszerzył katalog środków zabezpieczających wprowadzając do kodeksu karnego z 1997 r. lecznicze wolnościowe środki zabezpieczające w postaci terapii oraz terapii uzależnień.

Zasadniczym celem rozprawy jest ukazanie praktyki stosowania terapii i terapii uzależnień przez sądy, w postępowaniu karnym oraz karnym wykonawczym w okresie od wejścia w życie przepisów wprowadzających te instytucje do porządku prawnego do 31 grudnia 2020 r. przy przyjętym założeniu, że oba środki zabezpieczające w obecnym kształcie nadanym im przez ustawodawcę nie funkcjonują prawidłowo i nie realizują postawionych przed nimi oczekiwań.

W konsekwencji, celem rozprawy jest również ustalenie istniejących problemów w zakresie stosowania oraz wykonywania omawianych środków zabezpieczających i zaproponowanie odpowiednich zmian ustawodawczych, mających na celu wyeliminowanie stwierdzonych w praktyce trudności.

Rozprawa ma na celu wykazanie, że *de lege ferenda* w zakresie stosowania leczniczych środków zabezpieczających pierwszoplanowe znaczenie powinno mieć leczenie sprawcy, a ochrona społeczeństwa winna być celem drugoplanowym.

Jak słusznie bowiem dostrzegł J. K. Gierowskiego, sposób w jaki traktuje się chorych i zaburzonych psychicznie sprawców czynów zabronionych jest ważnym i czułym wskaźnikiem świadomości i wrażliwości społecznej[1].

We wprowadzeniu określono cele rozprawy i hipotezy badawcze.

W rozdziałach pierwszym i drugim rozprawy zawarto rozważania teoretyczne. W rozdziale trzecim przedstawiono metodologię badań. W rozdziale czwartym zaprezentowano uzyskane wyniki badań empirycznych oraz przeprowadzono ich analizę. Rozdział piąty dysertacji, to ocena funkcjonowania terapii oraz terapii uzależnień w praktyce stosowania prawa.

Rozdział pierwszy jest najobszerniejszy i nosi tytuł *Lecznicze środki zabezpieczające w prawie karnym.* Zawarto w nim genezę koncepcji środków zabezpieczających, ich systematyzację, określono miejsce środków zabezpieczających w systemie środków reakcji karnej, ze szczególnym uwzględnieniem ich relacji do kary. Nadto, omówiono lecznicze środki zabezpieczające przewidziane w kodeksach karnych z 1932 roku i w kodeksie karnym z 1969 roku, jak również lecznicze środki zabezpieczające przewidziane w kodeksie karnym z 1997 roku do dnia 30 czerwca 2015 roku oraz funkcjonujące od dnia 1 lipca 2015 roku, po nowelizacji wprowadzonej Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 20 lutego 2015 (Dz. U. z 2015 r., poz. 396). W rozdziale tym omówiono również środki o charakterze leczniczym stosowane na podstawie innych ustaw, a także cel stosowania i wykonywania leczniczych środków zabezpieczających.

Rozdział drugi zatytułowany *Podstawy prawne stosowania terapii i terapii uzależnień w Kodeksie karnym z 1997 roku* zawiera omówienie ogólnych zasad stosowania i wykonywania terapii oraz terapii uzależnień, określenie kategorii sprawców, wobec których można stosować oba środki zabezpieczające, przesłanki ich orzekania oraz czas stosowania. Poza tym, szczegółowo omówiono w nim terapię oraz terapię uzależnień.

Rozdział trzeci rozprawy nosi nazwę *Metodologia badań*. Opisano w nim przyjęte metody, techniki i narzędzia badawcze.

W rozdziale czwartym pt. *Terapia i terapia uzależnień w świetle przeprowadzonych badań* dokonano analizy stosowania terapii lub terapii uzależnień przez sądy rejonowe i okręgowe w Polsce w okresie od 2015 roku do 2020 roku na podstawie danych

[1] J. K. Gierowski, *Psychiatria sądowa w Polsce – aktualny stan i perspektywy*, Pal. 2003, Nr 7-8, s. 104.

statystycznych, jak również przez sądy okręgowe i rejonowe w województwie warmińsko-mazurskim, w postępowaniu karnym przed sądem pierwszej instancji oraz w postępowaniu karnym wykonawczym, na podstawie wyników badań akt sądowych. Dokonano charakterystyki badanej populacji sprawców, wobec których zastosowano terapię i terapię uzależnień w badanych sprawach. Omówiono praktykę orzekania i wykonywania terapii oraz terapii uzależnień na podstawie danych z akt i w świetle przeprowadzonych badań ankietowych sędziów, lekarzy psychiatrów, seksuologów, terapeutów i psychologów.

Rozdział piąty nosi tytuł *Ocena funkcjonowania terapii i terapii uzależnień w praktyce stosowania prawa* i zawiera omówienie genezy leczniczych wolnościowych środków zabezpieczających w polskim porządku prawnym, ocenę zasadności ich wprowadzenia oraz postulaty *de lege ferenda* i podsumowanie zawierające odniesienie się do postawionych na wstępie hipotez badawczych.